

Kinderopvang Femina Muller professionaliseerde de bewaarscholen

Hygiëne, licht, lucht en goede voeding

Femina Muller begint op haar 18de kleding te maken voor kinderen uit arme gezinnen. Ze wordt al snel een centrale figuur in de Amsterdamse kinderopvang en richt vijf 'bewaarscholen' op, die zijn afgestemd op de praktijk van werkende ouders.

Koen Kleijn
AMSTERDAM

Stadsgeneesheer Samuel Coronel publiceerde in 1864 een vernietigend rapport over kinderbewaarplaatsen. Werkende ouders, meestal alleenstaande vrouwen uit de arme delen van de stad, brachten daar hun kinderen onder. Coronel onderzoekt er 260, maar er zijn er nog veel meer, ruim 400. De toestand in deze vaak overvolle kelders, zolders en schuren is verschrikkelijk. De hygiëne is ver beneden de maat, consta-

teert hij: 'In een hoek van het vertrek staat een stilletje (wc) en een paar potten, waarvan de inhoud niet elke dag geledigd wordt.'

In de jaren waarin Coronel zijn onderzoek uitvoert laat het stadsbestuur het merendeel van de zorg over aan honderden instellingen en particulieren, die vaak uit ideële en religieuze motieven aan liefdadigheid doen. Femina Muller is een van die vele particulieren; als Coronels rapport verschijnt is zij al zo'n twintig jaar bezig in de kinderopvang.

Femina Geertruida Henriette 'Mientje' Muller

wordt geboren in oktober 1826 op Herengracht 412, als jongste kind in het grote gezin van de doopsgezinde predikant Samuel Muller en Femina Mabé. Samuel Muller, afkomstig uit het Duitse Krefeld, is in Amsterdam uitgegroeid tot een ruimdenkende hoogleraar en kanselredenaar met grote invloed. Veel van de kinderen en kleinkinderen van deze 'doopsgezinde paus' zullen zich op academisch gebied onderscheiden; de bekende boekhandelaar en verzamelaar Frederik Muller is een van hen.

Vrijwilligersproject

Ruimdenkend is het milieu zeker, toch krijgt Mientje een heel traditionele opvoeding. Ze gaat naar een tweetal nette meisjesscholen, maar onderwijs is eigenlijk bijzaak: keurige doopsgezinde meisjes worden geacht te trouwen of thuis te blijven om de ouders bij te staan. Op haar vijftiende gaat Femina van school.

Maar als ze achttien is wordt ze door Willem Suringar, pionier van de jeugdzorg en reclasering, gevraagd voor een vrijwilligersproject: met

→ De binnenplaats van de Louise Bewaarschool, gevestigd in een oud pakhuis op Prinsengracht 151, in 1900. FOTO JACOB OLIE/STADSARCHIEF AMSTERDAM

Ongehuwde moeders en prostituees

Femina Muller was niet bang voor controversie. Als in het bestuur van de Vereniging een hevige discussie ontstaat over de vraag of de kinderen van vrouwen met een 'onzedelijke levenswijze' – ongehuwde moeders en prostituees – toegelaten kunnen worden, schrijft ze: 'Wat is onzedelijk? Als zulk een moeder nog zeven centen daags voor haar kind betaalt, blijkt zij nog hart voor hem of haar te hebben; buitendien wie geeft ons het recht hierin te straffen of te veroordelen?'

→ Femina Geertruida Henriette 'Mientje' Muller wordt geboren in oktober 1826 op Herengracht 412, als jongste kind in het grote gezin van de doopsgezinde predikant Samuel Muller en Femina Mabé.

en tien uur, wordt ze verantwoordelijk voor de inkoop van wol en stoffen en voor de fondsenwerving. Het doel is honderd kinderen per jaar in nieuwe kleren steken, en dat is nog nauwelijks voldoende, want in het jaar na de opening van de Louise Bewaarschool loopt het aantal kinderen al op tot meer dan driehonderd.

Kerstboom en cadeautjes

In 1854 wordt het pakhuis vervangen door een nieuw gebouw; aan de bewaarschool wordt dan een 'vervolgschool' toegevoegd, zodat kinderen van zes jaar en ouder zich niet aan 'luiheid, lediggang en straatlooperij' hoeven over te geven. Femina Muller blijkt een slagvaardig organisator en zit vol ideeën. Ze brengt in 1868 voor het eerst een kerstboom in de school, en een jaar later organiseert ze een groot Sinterklaasfeest. Ze zamelt daarvoor zoveel speelgoed in dat er drie avonden achter elkaar met vierhonderd kinderen feest kan worden gevierd, en alle kinderen gaan met een cadeautje naar huis. In 1870 wordt dat Sinterklaasfeest verplaatst naar het Paleis voor Volksvlijt – voor 3500 kinderen, die allemaal warme chocolademelk en krentenbrood krijgen, een kledingstuk en speelgoed.

Met een groep vrouwen neemt ze in 1872 de Vereniging tot Verbetering van Kleine Kinderbewaarplaatsen over en wordt 'presidente'. De dames richten in hetzelfde jaar een eigen bewaarschool op, in de Vinkenstraat, die nog altijd bestaat. Muller en haar collega's nemen alle praktische taken op zich, van het aannemen van kinderen tot de controle over de linnenkamer. Om beurten bezoeken ze de bewaarplaats.

Voor het eerst is die kinderopvang volledig af-

De ouders betalen een klein bedrag; de enige eis is dat de kinderen tegen de pokken zijn ingeënt

gestemd op de praktijk van de werkende ouders. De school is zes werkdagen open van half zeven 's ochtends tot half negen 's avonds en er wordt gezorgd voor hygiëne, licht, lucht en goede voeding. Ouders betalen een klein bedrag; de enige eis is dat de kinderen tegen de pokken zijn ingeënt. De Vereniging drijft op particuliere giften en dus zijn er altijd geldzorgen. Maar onder Mullers voorzitterschap worden er nog vier nieuwe bewaarscholen geopend, onder meer in de Warmoesstraat en de Van Swindenstraat. Om het contact en de onderlinge organisatie te versterken, richt ze in 1901 het Algemeen Informatie Bureau voor Kinderbewaarplaatsen op.

Eerbewijs

Femina Muller trouwt niet, leeft van een toelage van haar broers en woont jarenlang samen met haar oudere zus Margaretha. Pas op 77-jarige leeftijd treedt ze af als presidente van de Vereniging. De bewaarschool in de Vinkenstraat wordt dan als eerbewijs naar haar vernoemd. Muller overlijdt op 15 april 1909, 82 jaar oud. De kranten memoreren haar als de 'ijverige en zielvolle' voorzitter van de Vereniging: 'Bij allen die deze bijzonder vrouw gekend hebben zullen haar heldere blik en haar goede hart steeds in herinnering blijven.'

Dit is een bewerking van een artikel uit het oktobernummer van *Ons Amsterdam*, met burgemeester Femke Halsema als gasthoofdredacteur.

Amsterdamkenner

De Grote Amsterdam Quiz

De Grote Amsterdam Quiz keert zaterdag 29 oktober terug in de Nieuwe Kerk. De presentatie is in handen van *Ons Amsterdam*-hoofdredacteur Koen Kleijn en Journaalpresentator Simone Weimans. Het evenement wordt live uitgezonden door AT5. Maar leuker is om er als kandidaat bij te zijn. Kaartverkoop: nieuwekerker.nl. Om alvast in de stemming te komen hierbij een paar oefenvragen.

→ Affiche van de Olympische Spelen in Amsterdam in 1928. BEELD COLLECTIE STADSARCHIEF AMSTERDAM

1. Tijdens de Olympische Spelen van Amsterdam in 1928 waren er twee Nederlandse demonstratiesporten. Korfbal was de ene. Wat was de andere?
2. Toen Amsterdam in 1529 de ambachtshoofden Nieuwer-Amstel en Sloten overnam van jonkheer Reinout van Brederode kreeg de stad ook het recht op het houden van welke edele dieren?
3. Op 2 november 1923 vertrok Charles Takkenberg vanaf de Lauriergracht richting het Franse Marseille, waar hij vijftien maanden later zou aankomen. Waarom deed hij er zo lang over? Hij legde de afstand af...
A op handen en voeten
B koppeltjeduikend
C in gezelschap van drie maitresses
D met een blok aan zijn been

De antwoorden
1. Kaatsen, 2. Zwanen, 3. B

Amsterdammer 1972

Speuren naar snorders

De Amsterdamse PvdA-Kamerleden Ed van Thijn en Jan Schaefer speuren samen met enkele jonge taxichauffeurs in de avond van 7 oktober en de vroege nachtelijke uren van 8 oktober 1972 naar snorders. Ondanks de oproep van de taxicentrale aan alle chauffeurs om extra alert te zijn op clandestiene rijders zonder taxivergunning, zijn meldingen schaars. "Het lijkt wel of ze weten dat er nu op ze gelet wordt," aldus een taxichauffeur. Maar voor nachtclub Femina op het Rembrandtplein ziet

Ed van Thijn hoe een man regelmatig mensen afzet met zijn auto. Dat het toch lastig blijkt te bewijzen dat het een snorder is, stoort hem. "Dat kan de politie pas vaststellen na aparte verhoren van bestuurder en passagier. Ik wil dat de bewijslast wordt omgedraaid, laat verdachte bestuurders maar aantonen dat ze geen snorder zijn."

→ PvdA-fractielid Ed van Thijn in 1971. FOTO ANEFO

Zoekplaatje

Hoe goed kent u de stad?

FOTO JENNIFER GURATH

Amsterdam zit vol verborgen schatten. We rijden of lopen er dagelijks langs. Maar hoe goed kennen we de stad? Vorige week stonden we bij het beeldhouwde portret van Johannes Bugenhagen (1485-1558), volgeling van Maarten Luther, aangebracht in de poort van de in 1933 in de Uiterwaardenstraat geopende en naar hem vernoemde christelijke openluchtschool voor gezonde kinderen. Winnaar van het jaarabonnement op *Ons Amsterdam* is Edith Douqué. Welke historische plek zoeken we deze week? Inzendingen voor maandag 12.00 uur naar zoekplaatje@parool.nl.

Colofon

De geschiedenispagina's worden gemaakt in samenwerking met *Ons Amsterdam* (onsamsterdam.nl). Coördinatie: Peter de Brock

ons amsterdam
gebouwd op verhalen